

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Rio+20 – nykytilanne ja tulevaisuudennäkymät” (lisälausunto)

(2013/C 44/11)

Esittelijä: **Hans-Joachim WILMS**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 14. marraskuuta 2012 työjärjestyksensä 29 artiklan täytäntöönpanomääräysten A kohdan nojalla laatia lisälausunnon aiheesta

Rio+20 – nykytilanne ja tulevaisuudennäkymät

(lisälausunto).

Asian valmistelusta vastannut ”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 22. marraskuuta 2012.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 12.–13. joulukuuta 2012 pitämässään 485. täysistunnossa (joulukuun 13. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 152 ääntä puolesta 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Päätelmät

1.1.1 Rio de Janeirossa tänä vuonna pidetyn Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen konferenssin (Rio+20-konferenssin) päätösasiakirjasta ”Tulevaisuus, jota tavoittelemme” tuli heikompi kuin ETSK olisi toivonut. Etenkään planeettamme kriisiä, joka vaatii kiireellisiä toimia, ei otettu riittävästi huomioon. Päätösasiakirjassa on kuitenkin useita elementtejä, joiden perusteella voidaan ryhtyä toimiin myös EU:ssa. Erityisesti on syytä korostaa maailmanlaajuisia yhteisymmärrystä vihreän talouden asemasta tärkeänä kestävä kehityksen välineenä, jonka yhteydessä otetaan huomioon sosiaalinen ulottuvuus, sekä sopimusta prosessista, jossa on määrä laatia vuosituhannen kehitystavoitteisiin tiiviisti nivoutuvat globaalit kestävä kehityksen tavoitteet.

1.1.2 ETSK pitää myönteisenä Rio+20-konferenssin alla ja sen aikana toteutunutta kansalaisyhteiskunnan vahvaa osallistumista, jonka ansiosta syntyi paljon innovatiivisia ideoita ja uusia yhteenliittymiä.

1.1.3 ETSK täytti Rio+20-konferenssiin valmistauduttaessa ja itse konferenssissa tehtävänsä välittäjänä kansalaisyhteiskunnan ja EU:n toimielinten välillä. EU:n muut toimielimet suhtautuivat myönteisesti ETSK:n toimintaan kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelun edistämiseksi Euroopan unionissa ja sen ulkopuolella.

1.2 Suositukset

1.2.1 ETSK katsoo, että kansalaisyhteiskunta on kutsuttava mukaan Rio+20-seurantaprosessiin ja Rio+20-konferenssissa tehtyjen päätösten täytäntöönpanoon. Komitea suhtautuukin erittäin myönteisesti muiden toimielinten tässä tarkoituksessa toteuttamiin toimiin. ETSK edistää kestävä kehityksen kysymyksistä käytävää kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelua jatkossakin, kuten se teki Rio+20-konferenssin alla, ja nivoo siihen

myös kansalaisyhteiskunnan eurooppalaiset organisaatiot ja verkostot sekä kansalliset talous-, sosiaali- ja kestävä kehityksen neuvostot.

1.2.2 ETSK aikoo osallistua aktiivisesti maailmanlaajuisen kestävä kehityksen tavoitteiden laatimiseen ja edistää – kuten se teki ennen Rio+20-konferenssia – kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelua sekä EU:ssa että unionin ulkopuolisten kansalaisyhteiskunnan kumppanien kanssa. Komitea pyrkii tässä yhteydessä kokoamaan yhteen etenkin kestävä kehityksen tavoitteiden laadintaan osallistuvat tahot ja vuosituhattavoitteisiin liittyvään prosessiin osallistuvat tahot. Lisäksi ETSK voi kokemuksensa ja koostumuksensa ansiosta myötävaikuttaa erityisesti vihreän talouden konkreettiseen kehittämiseen, sosiaalinen ulottuvuus mukaan luettuna, sekä kansalaisyhteiskunnan osallistumis-
oikeuksiin globaalilla tasolla.

1.2.3 ETSK suhtautuu myönteisesti neuvoston 25. lokakuuta 2012 Rio+20-prosessista antamiin päätelmiin, joissa mainitaan Eurooppa 2020 -strategian ja EU:n määrittämän kestävä kehityksen strategian avulla toteutettavia kunnianhimoisia Rio+20-jatkotoimenpiteitä, sekä EU:n kaavailtuun kestävä kehityksen strategian tarkistamiseen. ETSK katsoo, että EU:ssa tulee käydä kestävästä kehityksestä laajaa kansalaiskeskustelua, ja aikoo edistää tätä toimintansa avulla tulevaisuudessakin.

2. ETSK:n panos Rio+20-konferenssiin

2.1 ETSK esitti komission tiedonannosta ”Rio+20: kohti vihreää taloutta ja parempaa hallintoa” 22. syyskuuta 2011 antamassaan lausunnossa (CESE 1386/2011) ⁽¹⁾ näkemyksensä kesäkuussa 2012 pidetyn Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen konferenssin (Rio+20-konferenssin) teemoista, jotta ne

⁽¹⁾ EUVL C 376, 22.12.2011, s. 102–109.

voitiin ottaa huomioon toimielinten välisessä päätöksentekoprosessissa. Lisäksi se hyväksyi toimintasuunnitelman Rio+20-konferenssia edeltävälle ajanjaksolle. Erityisenä tavoitteena oli edistää Euroopassa ja sen ulkopuolella kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelua Riossa käsiteltävistä aiheista. Käsillä olevassa lausunnossa luodaan komitean esittämien vaatimusten valossa katsaus Rio+20-konferenssin tuloksiin ja kartoitetaan mahdollisia jatkoimenpiteitä.

2.2 ETSK noudatti Rio+20-konferenssin yhteydessä kaksita-
hoista lähestymistapaa.

2.2.1 EU:n tasolla ETSK pyrki käymään syyskuussa 2011 antamansa lausunnon pohjalta vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan eurooppalaisten organisaatioiden ja verkostojen kanssa ja järjesti helmikuussa 2012 suuren kansalaisyhteiskuntakonferenssin. Konferenssin johdosta laadittiin joukko keskeisiä Rion neuvottelijoille suunnattuja vaatimuksia, jotka ETSK vahvisti myöhemmin lausunnossaan ”ETSK:n kanta Yhdistyneiden Kansakuntien kestävän kehityksen konferenssin (Rio+20) valmisteluihin” (CESE 486/2012) (2) ennen kuin EU:n neuvosto löi neuvottelumandaatin lukkoon maaliskuussa 2012. ETSK hoiti näin tehtävänsä välittäjänä eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan ja EU:n toimielinten välillä.

2.2.2 Samaan aikaan ETSK keskusteli Rion konferenssiin liittyvistä aiheista kahdenvälisesti etenkin brasilialaisten, kiinalaisten ja venäläisten institutionaalisten kumppaniensa kanssa. Touku-
kuussa 2012 pidetyssä monenvälisessä tapaamisessa päästiin sopimukseen yhteisistä avainviesteistä, joiden pohjalta käytiin myöhemmin Rio de Janeirossa kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelua muiden maiden edustajien kanssa.

2.3 ETSK osallistui Rio+20-konferenssiin aktiivisesti järjestämällä kaikkiaan kolme tapahtumaa, joihin saapui runsaasti osanottajia. Kaksi tapahtumaa oli yhdessä Brasilian taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen neuvoston kanssa järjestettyjä vuoropuhelutilaisuuksia, joissa keskusteltiin kestävän kehityksen kysymyksistä yhtäältä Brasilian ja toisaalta kaikkien BRICS-maiden kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa. Kolmannessa tapahtumassa, joka pidettiin EU:n paviljongissa ja johon myös Euroopan komission puheenjohtaja osallistui, esiteltiin kansalaisyhteiskunnan osallistumisen toteuttamistapoja. ETSK:n valtuuskunnan jäsenet olivat Rio+20-konferenssissa kiinteä osa EU:n valtuuskuntaa, minkä perusteella toivotaan selkeästi vahvaa toimielinten yhteistyötä Rion konferenssin jatkotoimenpiteidenkin yhteydessä.

3. ETSK:n arvio Rio+20-konferenssista

3.1 ETSK pitää myönteisenä, että Rio de Janeirossa tänä vuonna pidetyn Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen konferenssin (Rio+20-konferenssin) päätösasiakirjasta ”Tule-

vaisuus, jota tavoittelemme” ilmenee, että ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävän kehityksen tarve tunnustetaan maailmanlaajuisesti. ETSK pitää kuitenkin valitettavana, että neuvottelujen tuloksesta tuli kaiken kaikkiaan vähemmän sitova kuin kansalaisyhteiskunta ja myös ETSK lausunnoissaan oli toivonut. Etenkään planeettamme tilannetta, joka vaatii kiireellisiä toimia, ei otettu riittävästi huomioon. ETSK pahoittelee sitä, ettei päätösasiakirjassa mainita maapallon sietokyvyn rajallisuutta.

3.2 Rio+20-konferenssi sai kuitenkin kansalaisyhteiskunnan laajasti liikkeelle. Liikehdintä ulottui paljon pidemmälle kuin poliittisen tason neuvottelut, ja sitä tulee hyödyntää edelleen myös Rion konferenssin jatkotoimissa sekä Riossa käynnistettyjen prosessien edistämiseksi ja tarkemmassa määrittelyssä. Ri-
ossa eivät nimittäin kokoontuneet vain poliittisen päättäjät, vaan siellä tapasivat myös lukuisat aktiiviset ja luovat toimijat, jotka ajavat väsymättä perusteellista ajattelutavan muutosta talouden toimintaan tai ovat käynnistäneet ja esittäneet lukemattomia konkreettisia muutosaloitteita.

3.3 Päätösasiakirjassa on kuitenkin useita elementtejä, joiden perusteella voidaan ryhtyä toimiin myös EU:ssa. Erityisesti tulee korostaa maailmanlaajuisesta yhteisymmärrystä vihreän talouden asemasta tärkeänä kestävän kehityksen välineenä, jonka yhteydessä otetaan huomioon sosiaalinen ulottuvuus, sekä sopimusta prosessista, jossa on määrä laatia vuosituhannen kehitystavoitteisiin tiiviisti nivoutuvat globaalit kestävän kehityksen tavoitteet.

3.4 Päätösasiakirjasta voidaan ETSK:n ennen Rio+20-konferenssia määrittämien keskeisten seikkojen valossa esittää seuraavat huomiot:

3.4.1 Köyhyyden torjunta oli yksi ETSK:n keskeisistä painopisteistä Rio+20-konferenssia ajatellen. Komitea puolustaa oikeutta riittävän ravinnon, puhtaan veden ja kestäväpohjaisen energian saantiin. Näillä asioilla on suuri paino päätösasiakirjassa, mutta monien mielestä kysymyksiin rahoitusmahdollisuuksista ei vastata riittävän selvästi. Asiakirjassa vahvistetaan vuosituhannen kehitystavoitteet ja velvoitteet. Komitea kritisoi kuitenkin sitä, ettei naisten oikeuksia painoteta riittävästi.

3.4.2 Toinen ETSK:n painopiste Rio+20-konferenssia ajatellen oli muutosten sosiaalinen ulottuvuus. ETSK ajaa oikeudenmukaista siirtymää kestävämpipohjaiseen talouteen ja pitää näin ollen ilahduttavana, että tämä seikka mainitaan nyt ensimmäistä kertaa YK:n asiakirjassa. ETSK pitää myönteisenä myös sitä, että päätösasiakirjassa tunnustetaan työmarkkinaosapuolet ja erityisesti työntekijät aktiivisiksi siirtymän toteuttajiksi, vahvistetaan ”hyvä työ”, edistetään sukupuolten tasa-arvoa, tunnustetaan koulutuksen merkitys ja suhtaudutaan myönteisesti sosiaalisten vähimmäisvaatimusten mahdolliseen rooliin.

(2) EUVL C 143, 22.5.2012, s. 39–42.

3.4.3 ETSK kiinnitti ennen Rio+20-konferenssia ja sen aikana toistuvasti huomiota tarpeeseen varmistaa kansalaisyhteiskunnan tehokas osallistuminen. Riossa laaditun asiakirjan myötä tässä asiassa edistyi jonkin verran. ETSK olisi kuitenkin toivonut, että yleisiä huomioita esimerkiksi sidosryhmäfoorumien, kuten talous- ja sosiaalineuvostojen, nivomisesta kestäväpohjaista taloutta koskevien kansallisten politiikkojen kehittämiseen olisi konkretisoitu. Mitä tulee ETSK:n hallintotapakysymyksissä esittämään vaatimukseen siitä, että olisi perustettava tulevaisuusvaltuutetun tehtävä kestävä kehityksen kannalta välttämättömän pitkän aikajänteen huomioon ottamiseksi, konferenssi pyysi YK:n pääsihteeriltä perusteellisempaa analyysia.

3.4.4 Muiden keskeiseksi määrittämiensä seikkojen osalta ETSK pitää myönteisenä sopimusta kymmenvuotisesta kestävien kulutus- ja tuotantomallien kehityksestä, viittausta luonnonvarojen säästämisen periaatteeseen sekä mainintaa siitä, että bruttokansantulon lisäksi on käytettävä muitakin mittareita, ja yritysten roolin tunnustamista.

4. Rio+20-konferenssin jatkotoimet YK:ssa ja Euroopan unionissa

4.1 ETSK on vakuuttunut siitä, että Rio+20-konferenssin tulokset ilmenevät vasta konferenssissa tehtyjen päätösten ja sen yhteydessä käynnistettyjen prosessien toteuttamisen myötä. Komitea katsoo, että kansalaisyhteiskunnan on voitava osallistua toteutukseen tehokkaasti.

4.2 Toimet kestävä kehityksen kolmen ulottuvuuden yhteensovittamista ja maailmanlaajuisten kestävä kehityksen tavoitteiden määrittelyä käsittelevän korkean tason poliittisen forumin perustamiseksi käynnistettiin tämänvuotisen New Yorkissa pidettävän YK:n yleiskokouksen alussa. ETSK:n mielestä tässä yhteydessä on syytä korostaa, ettei kansalaisyhteiskunnan nivominen kyseiseen prosessiin vaikuta Rio+20-konferenssin päätösasiakirjan varsin myönteisistä maininnoista huolimatta vielä tyydyttävältä.

4.3 Kestävä kehityksen tavoitteiden muotoilussa huomiota kiinnitetään tätä nykyä etenkin menettelykysymyksiin, jotka liittyvät paitsi kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuuksiin myös yhteyteen jo meneillään olevan, vuoden 2015 jälkeistä kehitysohjelmaa koskevan prosessin ja kestävä kehityksen tavoitteita koskevan uuden prosessin välillä. Rio+20-konferenssin päätösasiakirjassa viitataan siihen, että prosessit – joiden toteuttajien on vielä määritettävä kantansa – tulee nivoa toisiinsa.

4.4 ETSK järjesti jo heinäkuussa 2012 suuren kansalaisyhteiskuntatapahtuman Rion konferenssin tulosten esittelemiseksi Brysselissä. Sen yhteydessä kävi selväksi, että kestävä kehityksen tavoitteiden laatimista pidetään keskeisenä Rion konferenssin jatkotoimiin liittyvänä teemana ja että siitä tulee käydä yhteiskunnallista keskustelua. Yhtä selvä oli osanottajien vaatimus

kestävän kehityksen tavoitteiden määrittämisprosessin ja vuosituhannen kehitystavoitteiden tarkistuksen toteuttamisesta alusta lähtien yhdessä, jotta vuoden 2015 jälkeiselle ajanjaksolle saadaan kattava kehitysohjelma. Lisäksi tässä tapahtumassa ja myös muissa Rion konferenssin seurantaan liittyvissä kansalaisyhteiskuntatapahtumissa on korostettu toistuvasti, että EU:n on toteutettava toimet, joita se vaati Rion konferenssissa. ETSK on näin ollen vakuuttunut tarpeesta tarkastaa, vastaavatko EU:n keskeiset strategiat – kestävä kehitystä koskeva Eurooppa 2020 -strategian osio sekä kestävä kehityksen strategia – unionin Rio+20-konferenssissa esittämiä vaatimuksia.

4.5 Toimielinten välisissä keskusteluissa, joita ETSK on järjestänyt Rio+20-konferenssin jälkeen, on käynyt selväksi, että kansalaisyhteiskunnan kanssa halutaan tehdä yhteistyötä ja että sille halutaan tarjota mahdollisuus osallistua.

4.6 ETSK on tyytyväinen siitä, että komissio on järjestänyt internetin välityksellä virallisen kuulemismenettelyn valmistellessaan keväällä 2013 odotettavissa olevaa tiedonantoa Rio+20-konferenssin jatkotoimista. Komitea aikoo järjestää tähän liittyen yhteisiä tilaisuuksia. Keväällä 2013 on määrä julkaista myös komission tiedonanto vuoden 2015 jälkeisestä kehitysohjelmas- ta. ETSK valmistelee lausuntoa kyseisestä asiakokonaisuudesta. Asiasta vastaavan komission jäsenen mukaan ne Rion konferenssin tulokset, jotka liittyvät tiiviimmin ympäristöasioihin, on tarkoitus panna täytäntöön seitsemännessä ympäristöohjelmassa, joka on määrä julkaista vielä ennen vuoden 2012 loppua.

4.7 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan unionin neuvoston 25. lokakuuta 2012 Rio+20-prosessista antamiin päätelmiin ja erityisesti siihen, että päätelmissä korostetaan kansalaisyhteiskunnan osallistumisen välttämättömyyttä. ETSK pitää niin ikään ilahduttavana mainintaa Eurooppa 2020 -strategian ja EU:n omaksuman kestävä kehityksen strategian avulla toteutettavista kunnianhimoisista Rio+20-jatkotoimenpiteistä. ETSK panee tyytyväisenä merkille, että EU:n omaa kestävä kehityksen strategiaa tarkistetaan Rion konferenssin tulosten perusteella. ETSK vaati tätä 21. syyskuuta 2011 antamassaan lausunnossa.

5. ETSK:n rooli Rion konferenssin seurantaprosessissa

5.1 Kansalaisyhteiskunnan toimijat ja EU:n muut toimielimet ovat pyytäneet, että ETSK osallistuisi jatkossakin aktiivisesti Rio+20-konferenssin seurantaprosessiin.

5.2 ETSK voi edistää prosessia, sillä kestävä kehityksen kysymyksistä käydään komiteassa vastaisuudessaakin yhteiskunnallista vuoropuhelua ja se toimii välittäjänä kansalaisyhteiskunnan ja EU:n toimielinten välillä nivoen vuoropuheluun myös kansalaisyhteiskunnan eurooppalaiset organisaatiot ja verkostot sekä kansalliset talous-, sosiaali- ja kestävä kehityksen neuvostot.

5.3 ETSK voi kokemuksensa ansiosta myötävaikuttaa erityisesti kansalaisyhteiskunnan osallistumisen järjestämistä koskeviin kysymyksiin, jotka liittyvät esimerkiksi konkreettisiin oikeuksiin saada tietoa, tulla kuulluksi ja saada vastauksia.

5.4 ETSK on ainoa EU:n instituutio, joka on perustanut nimenomaan kestävästä kehitystä käsittelevän elimen, jotta aihepiirin monialaisuus voidaan ottaa huomioon. Tämä on Rion konferenssin jälkeen ajankohtaisempaa kuin koskaan aiemmin. ETSK pystyy kokoonpanonsa ansiosta esittämään konkreettisia ehdotuksia siitä, millaiset vaatimukset vihreää taloutta varten on asetettava. ETSK voi edistää erityisesti kestävästä kehityksestä sosiaalisen ulottuvuuden konkretisoimista, kun laaditaan toimintaehdotuksia sen varmistamiseksi, että siirtyminen kestäväpohjaiseen

kehitykseen tapahtuu oikeudenmukaisesti. ETSK:n osallistumista tarvitaan Rio+20-konferenssin jatkotoimiin liittyen kiireellisesti mm. maailmanlaajuisen kestävästä kehityksen tavoitteiden laadinnassa. ETSK voi antaa tähän merkittävän panoksen edistämällä – kuten ennen Rio+20-konferenssia – kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelua sekä EU:ssa että unionin ulkopuolisten kansalaisyhteiskuntaan kuuluvien kumppanien kanssa.

5.5 ETSK katsoo, että EU:ssa tulee käydä kestävästä kehityksestä laajaa kansalaiskeskustelua, ja aikoo edistää tätä toimintansa avulla tulevaisuudessakin etenkin Rion konferenssiin liittyvien Eurooppa 2020 -strategian näkökohtien sekä EU:n määrittämän kestävästä kehityksen strategian tarkistuksen osalta.

Bryssel 13. joulukuuta 2012

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON